

Utkast til resolusjon om endring av reglene om forhåndstiltredelse i oreigningslova

Naturvernforbundet i Troms anmoder Stortinget om å endre oreigningslova § 25 slik at det ikke kan gis samtykke til forhåndstiltredelse i saker der det er reell risiko for krenkelse av menneskerettigheter eller grunnlovsvernede miljørettigheter før det foreligger en rettskraftig avgjørelse om lovligheten.

Begrunnelse:

Gjeldende regelverk åpner for at store fysiske inngrep i natur- og kulturområder kan iverksettes før det er avklart om inngrepet er lovlig. Som fremhevet i Ravna og Holms artikkel i *Lov og Rett*, innebærer dette en betydelig risiko for at irreversible inngrep gjennomføres i strid med rettigheter vernet av FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27, Grunnloven § 112 og relevante internasjonale miljøforpliktelser. Fosen-saken illustrerer med tydelighet hvordan samtykke til forhåndstiltredelse kan medføre menneskerettskrenkelser, med vesentlige skadevirkninger som i praksis ikke lar seg reparere.

De prosessuelle rettsmidlene som er ment å ivareta rettssikkerheten, fremstår ikke som tilstrekkelige. Klage- og søksmålsadgangen er komplisert og forbundet med betydelig kostnadsrisiko, samtidig som den ikke nødvendigvis gir oppsettende virkning. Dette innebærer at inngrep kan gjennomføres før domstolene har fått prøvd lovligheten, samtidig som terskelen for å utfordre forvaltningens vedtak er høy. Resultatet er at ansvaret for å forhindre menneskerettsbrudd i praksis forskyves fra staten til reindriftsutøvere, naturvernere og miljøorganisasjoner.

Dette er vanskelig å forene med statens plikt til å sikre effektiv etterlevelse av menneskerettighetene. Når det foreligger reell risiko for krenkelse av urfolks rett til kulturutøvelse eller retten til et sunt naturmiljø, tilsier både SP artikkel 27 og utviklingen i internasjonal miljørett at inngrep ikke bør tillates før lovligheten er rettskraftig avgjort. Et regelverk som åpner for det motsatte, svekker tilliten til rettssystemet og undergraver grunnleggende rettsstatlige prinsipper.

Det er derfor behov for materielle endringer i ekspropriasjonslovgivningen som avskjærer forhåndstiltredelse i saker der naturmangfold, retten til et sunt naturmiljø og naturgrunnlaget for samisk kulturutøvelse reelt sett kan bli krenket. En slik endring vil bidra til å bringe norsk rett i samsvar med folkerettslige forpliktelser og sikre at irreversible inngrep ikke gjennomføres i rettslig uavklarte situasjoner.